

ВОДЗЫЎ

кандыдата філалагічных навук, дацэнта
Бутырчык Ганны Міхайлаўны

на аўтарэферат дысертацыі Рамана Генадзевіча Жытко
«Мастацкае ўвасабленне метафізічнай рэфлексіі пра Нішто
ў літаратуры мадэрнізму і постмадэрнізму»,
прадстаўленую на атрыманне вучонай ступені кандыдата філалагічных
навук (спецыяльнасці 10. 01. 08 – тэорыя літаратуры. Тэксталогія)

Актуальнасць прапанавай Раманам Генадзевічам дысертацыі вынікае з яе міждысцыплінарнага дыскурсу і абумоўлена сукупнасцю некалькіх аспектаў: тэарэтыка-літаратурнага, гісторыка-літаратурнага, культуралагічнага/эстэтычнага/філасофскага і прагматычнага. У межах заяўленай спецыяльнасці раскрыццё спосабаў мастацкай рэпрэзентацыі катэгорыі Нішто ў літаратурных тэкстах дазваляе не толькі ўдакладніць рэлевантныя кампаненты мадэрнісцкай і постмадэрнісцкай паэтык, выявіць іх адметнасць у параўнальна-тыпалагічным аспекце, але і прапанаваць метадалогію літаратуразнаўчага даследавання корпусу тэкстаў, аб'яднаных разнастайнымі формамі мастацкага ўвасаблення метафізічнай рэфлексіі пра Нішто. У гісторыка-літаратурным рэчышчы падобны фармат спрыяе глыбейшаму разуменню творчасці таго ці іншага аўтара ў кантэксце эпохі і/ці ў дачыненні да пэўнага напрамку ды паэтычнай сістэмы. Аналіз значнай колькасці мастацкіх тэкстаў розных нацыянальных літаратур пашырае параметры даследавання катэгорыі Нішто ў культуралагічным і філасофска-эстэтычным планах, напрыклад, праз выяўленне новых бінарных апазіцый, новых форм мастацкай рэпрэзентацыі архетыповых універсалій ці праз нечаканыя дэканструкцыі ўстаялых літаратурных мадэляў. Выяўленне на ўзроўнях вобразна-матывацыйнай, прасторава-часавай і інш. сістэм розных форм мастацкага мадэлявання, для якога істотнай з'яўляецца катэгорыя Нішто, паспрыяе пашырэнню інтэрпрэтацыйнага поля гэтай катэгорыі ў гуманітарных навук. Прагматычны аспект знітаваны з практычнай значнасцю вынікаў працы: яна спрычыніць прырашчэнне ведаў у фундаментальных даследаваннях катэгорыі Нішто ў гуманітарных навук, матэрыялы дысертацыйнага даследавання могуць стаць асновай акадэмічнага спецкурса па тэорыі літаратуры і іншых літаратуразнаўчых курсаў.

Навуковая навізна дысертацыі, акрамя некаторых вышэй адзначаных параметраў, заключаецца ў выяўленні анталагічнай, гнасеалагічнай і аксіялагічнай спецыфікі метафізічнай рэфлексіі пра Нішто ў мастацкіх тэкстах мадэрнізму і постмадэрнізму. Назіранні аўтара дысертацыі, палажэнні, якія выносяцца на абарону, і высновы ўгрунтаваны на глыбокім сістэматычным асэнсаванні навукова-крытычнай літаратуры, якая ўключае

працы па філасофіі, культуралогіі, эстэтыцы і, перад усім, вялікі корпус літаратуразнаўчых даследаванняў, у тым ліку і айчынных (беларускіх) навукоўцаў.

Заяўленая метадалогія адпавядае прадмету і аб'екту. Адбор аўтараў і тэкстаў уяўляецца рэпрэзентатыўным для ілюстрацыі тэарэтычных палажэнняў дысертацыі. Відавочна, што асновай для даследавання паслужыла руская літаратура, але разам з тым Раман Генадзевіч слухна апелюе да творчасці Г. Гесэ, Х. Л. Борхеса, А. Б. Касарэса, М. Уэльбека і У. Эка. У досыць прадстаўнічай выбарцы аўтараў і тэкстаў у дадзенай працы мне асабіста не хапіла беларускага кантэксту. Так, напрыклад, на с. 9 Раман Генадзевіч гаворыць пра матывы знішчэння, распаду, знікнення, згадвае локусы пустэчы, стэпу, спусцелага дому, закінутых могілак. Гэта выклікае неадступную асацыяцыю з распаўсюджаным матывам раскіданага гнязда ў беларускай літаратуры 1 чвэрці XX стагоддзя – матывам, які прарастае і ў беларускую літаратуру XXI стагоддзя. І такіх момантаў у рэфератае досыць многа. Разам з тым, на с. 2 аўтарэферата дысертант сцвярджае, што матэрыялам дысертацыі з'яўляюцца прэзачныя і паэтычныя творы менавіта рускай і замежнай літаратуры.

Аўтарэферат пакідае адчуванне добрай структураванасці работы, сістэмнага і пісьменнага выкладання матэрыялу. Так, напрыклад, на с.12, скандэнсавана пададзены дэтэрмінанты мадэлявання хранатопа ў постмадэрнісцкім тэксце: расслаенне, дэцэнтрацыя, віртуалізацыя, дэструкцыя і г.д. і іх кароткая расшыфроўка. Назвы раздзелаў і матэрыял, сцісла выкладзены ў іх, добра карэлююць і даюць добрае агульнае ўяўленне пра дысертацыю.

Разам з тым, у рэфератае ёсць характэрны для падобных работ момант. Напрыклад, 2 палажэнне, якое выносіцца на абарону (с.3), слова ў слова паўтараецца на старонцы 7. Зрэшты, гэта адзіны паўтор заўважаны ў рэфератае.

Работа не выклікала якіх-небудзь сур'ёзных заўваг прынцыповага характару. У рэчышчы навуковай дыскусіі хацелася б прапанаваць Раману Генадзевічу прывесці прыклады мастацкага ўвасаблення метафізічнай рэфлексіі пра Нішто ў іншых мастацкіх сістэмах, калі для іншых мастацкіх сістэм падобная рэфлексія характэрная. У рэфератае катэгорыі Нішто і Пустэча часта ўзаемазамяняльныя. Аўтар слухна адзначае, што і ў філасофіі гэтыя паняткі да канца не размежаваныя. А як сам Раман Генадзевіч размяжоўвае Нішто і Пустэчу? І мастацкае ўвасабленне метафізічнай рэфлексіі якіх іншых катэгорый бачыцца даследчыку перспектыўным у рэчышчы размежавання дыферэнцыяльных прыкмет і мадэрнізму і постмадэрнізму.

Паводле рэферата перад намі прафесійна падрыхтаваная работа перспектыўнага даследчыка-філолага, які здольны абагульняць рознапланавы матэрыял і прыходзіць да несупярэчлівых высноў.

Сыходзячы з аналізу аўтарэферата дысертаты, мяркую, што вучоная ступень кандыдата філалагічных навук (па спецыяльнасці 10.01.08 – тэорыя літаратуры. Тэксталагія) Раману Генадзевічу Жытко можа быць прысуджаная за:

- распрацоўку і абгрунтаванне метадалагічных прынцыпаў даследавання катэгорыі *Нішто* ў тэксце мастацкага твора;
- выяўленне анталагічнай, гнасеалагічнай і аксіялагічнай спецыфікі метафізічнай рэфлексіі пра *Нішто* ў прасторава-часавай і вобразна-матыўнай парадыгмах мастацкіх тэкстаў і, адпаведна, абгрунтаванне анталагічнага (пабудова хранатопа), гнасеалагічнага (сістэма вобразаў і матываў) і аксіялагічнага (сукупнасць маркераў каштоўнаснага стаўлення літаратурнага суб'екта да светапоглядных аспектаў быцця) модусаў асэнсавання *Нішто*;
- раскрыццё спосабаў мастацкай рэпрэзентацыі метафізічнай рэфлексіі ў мадэрнісцкім (структурная, сэнсавая, каштоўнасная дыхатамія мастацкага свету; аксіялагічная амбівалентнасць *Нішто*; наяўнасць архетыповых бінарных апазіцый; карэляцыя з Сакральнай/ Трансцэндэнтнай сферай, метафізічнае ўспрыняцце свету г.д.) і постмадэрнісцкім (плюралізацыя і віртуалізацыя хаатычнага часу і прасторы, Пустэча як адлюстраванне праблематычнасці спасціжэння рэальнасці, страты сэнсаў, аксіялагічная нейтральнасць, іранічнае ўспрыняцце свету і г.д.) дыскурсах.

Тэкст водзыва можа быць размешчаны на сайце «Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі».

21 жніўня 2023 года

кандыдат філалагічных навук,
дацэнт, загадчык кафедры
замежнай літаратуры БДУ

Г. М. Бутырчык

Отзыв поступил
в совет по защите дис-
сертаций под. под № 31.08.2023
С отзывом ознакомлен
04.09.2023 (Маско Р.Т.)

